

ВІДГУК

офіційного опонента д.мед.н., професора Вітовського Ростислава Мирославовича, професора кафедри хірургії серця та магістральних судин Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика МОЗ України на дисертаційну роботу Пукас Катерини Володимиріни «Віддалені результати протезування мітрального клапана», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.04 – серцево-судинна хірургія.

Актуальність теми дисертації. Актуальність дослідження полягає у визначені закономірностей післяопераційного перебігу мітральної вади, виявленні причин, що сприяють виникненню ускладнень у віддаленому періоді, пов'язаних як з основним захворюванням, так і з методом корекції вади та розробці алгоритму ведення пацієнтів, який забезпечує покращення результатів після протезування мітрального клапана.

Велика кількість оперованих хворих, а також можливості тривалого спостереження за хворими з використанням сучасних технологій діагностики створило умови для оцінювання ефективності протезування мітрального клапана у віддаленому періоді. Це дослідження дозволяє визначити переваги післяопераційного перебігу в групі з комплексною реконструкцією мітральної вади (усунення вушка лівого передсердя, пластика порожнини лівого передсердя, операція Лабіrint, збереження хордо-папілярного континіуму) в порівнянні з простою заміною мітральним протезом. Вказані аспекти визначили актуальність обраної теми дослідження.

Мета дослідження - підвищення якості життя та поліпшення віддалених результатів протезування мітрального клапана шляхом розробки диференційного підходу до хірургічної корекції мітральної вади, що забезпечує оптимальні гемодинамічні та клінічні результати у віддаленому періоді.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексного плану НДР ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова

НАМН України» і є фрагментом двох НДР «Розробити та вдосконалити методи хірургічного лікування фібриляції передсердь при корекції набутих вад серця» (шифр ГК.06.01.15, № державної реєстрації 0111U010199, строк виконання 2012-2014 рр.) та «Розробити тактику хірургічного лікування травматичних мітральних вад серця на основі досліджень віддаленого післяопераційного періоду» (шифр ГК.06.01.15, № державної реєстрації 0115U002310, строк виконання – 2015-2017 рр.), в яких дисертант був виконавцем.

Наукова новизна одержаних результатів. В дисертаційній роботі автором вперше представлено результати протезування мітрального клапана у 634 хворих з мітральною вадою різної етіології, отримані протягом довготривалого післяопераційного спостереження (до 12 років). Автором вперше:

- розроблено критерії оцінювання віддалених результатів протезування мітрального клапана;
- визначено периопераційні фактори, які мають вплив на віддалені результати;
- показано, що негативні віддалені результати протезування обумовлені поєднаним впливом декількох факторів ризику;
- науково обґрунтовано доцільність багатокомпонентної корекції вади (пластика порожнини лівого передсердя при вираженій атріомегалії, збереження підклапанного апарату, операція Лабіrint), що дозволяє покращити якість життя пацієнтів у віддаленому періоді спостереження;
- доведено вплив хірургічної техніки протезування клапана на ремоделювання та збереження скоротливої здатності міокарда лівого шлуночка, що відображається у покращенні якості життя і підвищенні виживання пацієнтів у віддаленому періоді;
- визначено особливості хірургічної техніки реконструктивних втручань, імплантації штучного клапана і корекції супутньої патології;

Практичне значення результатів дослідження. Автором розроблено диференційований підхід до хірургічного лікування різних анатомічних варіантів мі тральної вади різної етіології, застосування якого на практиці забезпечує оптимальні клінічні та гемодинамічні результати у віддаленому періоді. Розроблено рекомендації щодо відбору хворих для протезування мі трального клапана зі збереженням хордо-папілярного континіуму . Результати проведеного дослідження можна використовувати при прогнозуванні перебігу віддаленого періоду після протезування мітрального клапана.

На підставі проведеного дослідження розроблені рекомендації, спрямовані на зниження летальності, профілактику ускладнень та покращення якості життя пацієнтів з мі тральною вадою, які можуть бути використані у практичній діяльності кардіологічних та кардіохірургічних центрів.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у наступних закладах: у відділі хірургічного лікування набутих вад серця ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова НАМН України» (акт впровадження від 14.11.2019 р.), у відділенні вроджених та набутих вад у дітей та дорослих ДУ «Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України» (акт впровадження від 1.05.2019 р.), у відділенні трансплантації та хірургії серця ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова НАМН України» (акт впровадження від 11.09.2019 р.)

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність. Висока достовірність основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується ретельним аналізом репрезентативної кількості спостережень (634 пацієнтів після протезування мітрального клапана), використанням сучасних високоінформативних методів, які відповідають поставленим завданням. Коректне використання сучасних методів

статистичної обробки сприяло правильній інтерпретації результатів. Висновки дисертації є логічним наслідком основних наукових положень, що захищаються автором, сформульовані конкретно і мають важливе наукове та практичне значення. Рекомендації по практичному використанню результатів дослідження обґрунтовані і підтвердженні на практиці.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях і авторефераті. Наукові та прикладні результати дисертації достатньо повно висвітлені в опублікованих роботах. За темою дисертації опубліковано 14 наукових робіт, серед яких 7 статей у наукових фахових виданнях (2 – у іноземних виданнях, 5 – у вітчизняних фахових виданнях, рекомендованих МОН України), 7 тез доповідей у матеріалах вітчизняних та іноземних наукових форумах. Обсяг і рівень викладення відповідають вимогам щодо публікації результатів дисертацій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація побудована за класичним типом та викладена українською мовою на 162 сторінках комп’ютерного тексту. Складається зі вступу, 5 розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел літератури, який містить 194 найменування, з них 30 – кирилицею, 164 – латиницею. У роботі представлено 24 рисунки та 52 таблиці.

У вступі дисертації висвітлено актуальність теми, зв’язок роботи з науковими темами, мета та завдання дослідження, його наукова новизна, практична значимість, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження та кількість публікацій, структур та обсяг дисертації.

Розділ 1 містить огляд літератури – сучасний стан хірургічного лікування мітральної вади серця, питання сучасних методів корекції мітральної вади, віддалені результати протезування мітрального клапана, основні причини незадовільних результатів після операції. Результати літературного огляду дозволили виділити невирішені питання, які обумовили актуальність теми дослідження.

Розділ 2. Матеріал та методи дослідження. Містить загально-клінічну характеристику хворих, які увійшли у дослідження, опис морфометричних та гемодинамічних змін структур серця при різних варіантах мітральної вади серця. Детально розглянуті супутні хірургічні втручання, описано розподіл пацієнтів з мітральною вадою. Наведено опис всіх застосованих під час роботи методів дослідження та статистичного аналізу отриманих результатів.

Розділ 3. Структура результатів протезування мітрального клапана у віддаленому періоді спостереження. В цьому розділі проведено системний аналіз погіршення результатів після протезування мітрального клапана. Детально проаналізовані причини незадовільних результатів та летальних випадків у віддаленому періоді, а також визначені головні фактори ризику. Доведена необхідність виконання протезування мітрального клапана в поєднанні з супутніми хірургічними втручаннями для значного покращення клінічного стану пацієнтів у віддаленому періоді. У розділі проаналізовані головні чинники виникнення тромбоемболічних ускладнень та описані причини повторних втручань на мітральному протезі.

Розділ 4. Морфометричні зміни структур серця та зміни серцевої гемодинаміки в серці у віддаленому періоді спостереження. В цьому розділі наведено результати аналізу морфометричних змін при різних варіантах мітральної вади серця у віддалений період в порівнянні зі шпитальним етапом обстеження. Було доведено необхідність збереження хордально-клапанного апарату при вираженій дилатації порожнини лівого шлуночка при протезуванні мітрального клапана, що призводить до нормалізації його розмірів та скоротливої функції. Доведена необхідність виконання пластики лівого передсердя з усуненням його вушка для зменшення ризику тромбоемболічних ускладнень та відновленню синусового ритму у віддаленому періоді.

Розділ 5. Оцінка перебігу віддаленого періоду актуарним методом. У цьому розділі за допомогою актуарного аналізу була проведена оцінка віддаленого періоду після протезування мітрального клапана. При аналізі на

етапі 10-річного спостереження враховані наступні чинники: виживання, стабільність хороших результатів, відсутність тромбоемболічних ускладнень, відсутність повторних хірургічних втручань, також проаналізовані головні фактори ризику у віддалений період.

Розділ 6. Аналіз та узагальнення результатів дослідження

У цьому розділі наведено стислий зміст виконаних досліджень та їх результати, їх порівняння з результатами досліджень інших авторів та перспективи подальших досліджень цієї проблеми.

Завершують дисертацію висновки та практичні рекомендації, які відповідають меті та завданням роботи, є обґрунтованими та змістовними.

Автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам ДАК МОН України, містить стислий зміст дисертації та повністю її відповідає.

Зауваження. Під час рецензування роботи виникло наступне зауваження:

В розділі 2 доцільно було б навести розгорнуту послідовність оперативного втручання (можливо з ілюстраціями найбільш важливих етапів операції) з акцентом на особливості оперативної техніки в Національному інституті серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова НАМН України.

Запитання:

1) Чи відмічена була різниця у пацієнтів у віддалений термін залежно від методики усунення вушка лівого передсердя?

Таким чином, дисертація Пукас Катерини Володимирівни «Віддалені результати протезування мітрального клапана» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук є кваліфікованою завершеною науковою працею, в якій отримано нові, науково обґрунтовані, результати віддаленого періоду після протезування мітрального клапана, на підставі всебічного аналізу яких удосконалено алгоритм диспансерного спостереження за прооперованими пацієнтами.

Дисертація Пукас К.В. «Віддалені результати протезування мітрального клапана» відповідає вимогам п.п.9, 11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова КМ України від 24.07.2013 р. №567) щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її автор заслуговує наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.04 – серцево-судинна хірургія.

Професор кафедри хірургії серця
та магістральних судин
Національної медичної академії
післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
д.мед.н., професор

Р.М. Вітовський

Р.М. Вітовський
гораць
23.09.2020